

Feuer im Meer

Anmeldelse af: *Walter L. Friedrich: Feuer im Meer. Vulkanismus und die Naturgeschichte der Insel Santorin. Spektrum Akademischer Verlag. Heidelberg. Berlin. Oxford. 256 sider. Farveillustreret. Pris: 78 DM. ISBN 3-86025-191-0.*

Den græske vulkanø Santorini blev i bronzealderen ramt af et gigantisk eksplosivt vulkanudbrud, som bragte den rige og blomstrende minoiske kultur til fald. Dette udbrud er klart den vulkankatastrofe, som har haft den største indvirkning på menneskeheden, og det gav sandsynligvis ophav til sagnet om det forsvundne Atlantis. Var dette udbrud ikke sket, kunne den europæiske kultur have udviklet sig anderledes.

Med dette storladne drama som ramme har lektor Walter Friedrich fra Geologisk Institut i Århus skrevet en enestående rig og læseværdig bog om Santorinis geologi og om samspillet mellem vulkaner og mennesker fra stenalderen til nutiden.

Bogen henvender sig til naturhistorisk og kulturhistorisk interesserede læsere, og der stilles intet krav om forhåndskendskab til vulkanologi. Bogen, som er skrevet på et flydende og letlæseligt tysk, er opbygget i fire dele.

I den første del gennemgås Santorini-øgruppens geografi, dens pladetektoniske baggrund og dens geologiske historie frem til bronzealderen. Denne del af bogen omhandler både vigtige geologiske processer, øgruppens præ-minoiske palæontologi samt stratigrafiske principper og dateringsmetoder i en vulkanprovincs domineret af eksplosiv vulkanisme.

I anden del fortælles om det store minoiske vulkanudbrud, og forfatteren er meget omhyggelig i sin redegørelse for hvordan, iskernestudier indsnævrer udbruddets alder til 1645 +/- 7 år f. kr. Denne aldersbestemmelse har stor betydning for mediterræ arkæologi.

I tredje del fortælles om den minoiske kultur, som man har fundet under de tykke dækker af vulkanske udbrudsprodukter, om den minoiske billedverden og om det spændende geologiske detektivarbejde, som har ledt til en rekonstruktion af området før de ødelæggende eksplosioner. Denne del er utroligt levende beskrevet og er i høj grad læseværdig også for ikke-geologer.

I fjerde del beskrives udviklingen igennem de sidste 3500 år, hvor en ny fase af vulkanens liv har ført til dannelsen af nye vulkaner i øgruppen. Fra denne periode foreligger talrige skriftlige kilder, og forfatteren har med grundige arkivstudier og takket være sin store historiske interesse kunnet sammenstille et kompliceret vulkansk forløb til en læseværdig helhed, dokumenteret med fine illustrationer fra ældre værker.

Bogen slutter med en beskrivelse af de mange geologiske træk, som viser, at Santorini-øgruppen stadig er både vulkansk og tektonisk aktiv. En fyldig litteraturliste hjælper den læser, som gerne vil fordybe sig yderligere, og som en godbid for den historisk interesserede er Platons dialog "Timaios og Kritias", hvor den gamle vulkankatastrofe omtales, medtaget som Appendix 1.

Med "Feuer im Meer" har Walter Friedrich skrevet en bog, som både er lettilgængelig, men som også er fuld af originalobservationer og som rummer et meget rigt og velvalgt illustrationsmateriale. Bogen kan varmt anbefales både for vulkanologer og for almindeligt interesserede geologer og studerende. Desuden vil den være værdifuld for amatørgeologer og for de mange naturhistorisk og historisk inte-

resserede mennesker, som på Santorini med bogen i hånd vil have muligheder for enestående naturoplevelser.

Asger Ken Pedersen
Geologisk Museum, Østervoldgade 5-7,
DK-1350 København K.

Det mellemste Jylland

Anmeldelse af: *Gunnar Larsen og Christian Kronborg 1994: Geologisk set. Det mellemste Jylland, En beskrivelse af områder af national geologisk interesse. Redigeret af Steen Andersen. Udgivet af Geografforlaget, Miljøministeriet og Skov- og Naturstyrelsen.*

Denne anden bog i serien Geologisk set er, som den første, en kærkommen oversigt over geologiske udflugtsmål. Som geolog fra Århus Universitet er det dejligt at gense mange lokaliteter fra 1. dels ekskursionerne - dengang der var penge til dem. Bogen lever op til sin forgænger. Den er logisk opbygget med mange gode figurer og kort. Der er ligesom i bogen om Nordjylland mange gode skitser eller oversigts-tegninger, der gør bogen værdifuld i felten. Billedmaterialet fra de enkelte lokaliteter er godt og illustrativt, skønt man bliver lidt lang i ansigtet, når man læser at billedet af Grane Langsø er 20 år gammelt, og at udsigten over søen i dag er blokeret af bevoksning.

Nogle af de farvelagte kort virker lidt uprofessionelle i dag, f.eks. Landskabelige hovedtræk i Molslandet, der er indtegnet på kurveplanen. Farveblyanterne er ved at være ude i en tid, hvor digitalteknikken hurtigt må have kunnet lave kortet jævnt i farverne. DGU har iøvrigt lige digitaliseret Djursland, så man burde måske på sigt sørge for et nært samarbejde med GIS-laboratoriet på DGU. Manglende udnyttelse af nye muligheder gælder ligeledes på de steder, hvor et fotografi af et profil forklares på en tegning ved siden af, f. eks. side 100, over Haldum Grusgrav. Her kunne man med fordel have redigeret ved hjælp af et tegne- og scanningsprogram. Samme kritik gælder for Blokdiagrammet side 95, som illustrerer istryksdeformationer ved Ølst. Et godt tegneprogram kunne have gjort blokdiagrammet teknisk pænere.

Bogen er skrevet for geologer af geologer, og som sådan er den god og inspirerende. De mange gode lokalitetes-beskrivelser med relevante litteraturhenvisninger giver rig mulighed for at bruge bogen både på stedet og til videre studium, når man kommer hjem fra søndagsturen. Der er en del steder angivet, at der findes en turistfolder om området, enten udgivet af Skov- og Naturstyrelsen, Friluftsrådet eller Amtskommunerne, ligesom der er anført placeringer af museer. Det er vældig godt. Jeg tror og håber, at bogen kan blive et nyttigt redskab til planlægning af ture, for naturvejledere og geografilærere med en god geologisk baggrund. Men bogen henvender sig ikke umiddelbart til den almindelige natursker. Her er bogen for tung rent fagligt og turistfolderen vil ofte være til større glæde. Må bogen dog blive vidt udbredt og flittigt brugt. God arbejdslyst med den næste bog med beskrivelser af de geologiske interesseområder i det øvrige Danmark.

Marianne Vasard Nielsen
Paly-Dat, Elstedvænge 27,
DK-8520 Lystrup